

Jan Keller: Řízená demokracie

- CZ24 News | 20. února 2024

ČESKO: Naši politici často bědují nad tím, jak je společnost rozdělena. Ve skutečnosti jim to vyhovuje. Znemožňuje to vytvořit koherentní většinu se společným názorem. Důležité je, aby byli lidé rozděleni podle otázek, které nemají nic společného s jejich podstatnými zájmy.

Současná vláda dokázala během dvou let své (ne)činnosti popudit proti sobě nebývalé množství lidí. V abecedním pořadí: daňoví poplatníci, drobní podnikatelé, důchodci, hospodští, lékaři, majitelé nemovitostí, pacienti, pacifisté, pivaři, plátcí energií, provozovatelé alternativních médií, školníci, učitelé, zákazníci, zemědělci.

Na první pohled by se mohlo zdát, že vláda tvořená tolika nekompetentními osobami nemůže mít dlouhého trvání. Ministr zdravotnictví, který nedokáže zajistit dostatek léků, ministr školství, který má problém zajistit běžný provoz základních škol, ministryně obrany, která je chodící reklamou na nákladné útočné systémy, ministryně pro vědu a výzkum, která vyzkoumala, že věda by měla být přínosná pro společnost. V čele toho všeho premiér, který chce léčit státní finance, i když není ani schopen vysvětlit, proč a kam si uložil drobné.

Pokud bychom se tak trochu starosvětsky domnívali, že vláda by měla být složena z lidí, kteří aspoň trochu rozumějí svým rezortům, nabyli bychom přesvědčení, že poměry jsou neudržitelné a vzpoura je za dveřmi. Ve skutečnosti tomu tak být nemusí a optimismus není na místě. Ti, kdo stojí v čele státu, sice nerozumějí příliš tomu, co by měli řídit, jsou však vysoce kompetentní v jiném ohledu. Mají velice jemný cit pro ustavování toho, co můžeme po vzoru amerického politologa Sheldona Wolina nazvat řízenou demokracií. Zmíněný autor analyzuje proměny demokracie v USA od počátku tohoto tisíciletí. O poměrech v Česku nemluví, jeho analýza je však důkazem, že naši politici jsou velice učenliví.

Čteme-li Wolinovy rozbory, připadají nám až nepříjemně povědomé. Autor popisuje, jak se může demokracie krok za krokem změnit ve svůj opak přičiněním právě těch lidí, kteří mají demokracie plná ústa. Recept na vytvoření řízené demokracie je jednoduchý.

Je třeba rozložit masu nespokojených tím, že se rozdělí na tříšť skupinek, které se přou o témata, jež neohrožují držitele moci. Naši politici často bědují nad tím, jak je společnost rozdělena. Ve skutečnosti jim to vyhovuje. Znemožňuje to vytvořit koherentní většinu se společným názorem. Důležité je, aby byli lidé rozděleni podle otázek, které nemají nic společného s jejich podstatnými zájmy.

Vezměme příklad. Otázky typu manželství pro homosexuály nejsou jednoznačně rozhodnutelné. To je jejich velká přednost. Jejich politická funkce spočívá totiž v tom, že občany štěpí, zastírají sociální rozdíly mezi nimi a odvádějí pozornost od sociálních a hospodářských otázek. Fungují jako perfektní náhražka politické angažovanosti. Médii a politikům umožňují zaujímat rozhodné postoje k tématům, která nejsou pro mocenské uspořádání nijak důležitá. Navíc svádějí veřejnou diskusi do oblasti intimního soukromí. Tím přispívají ke smíchávání veřejného a soukromého, dvou sektorů, na jejichž rozlišení byla moderní společnost a její demokracie postavena. Řízená demokracie potřebuje společnost, která je natolik rozštěpena, že v ní nemůže vzniknout většinová vůle. To vyhovuje moci koncernů a jejich lobby, tj. uzavřených, na cíl orientovaných, vydatně financovaných zájmových menšin, které jednají nezávisle na výsledcích jakýchkoliv voleb.

Je-li společnost názorově rozštěpena a plně zaujata řešením mocensky nedůležitých sporů, je

snadnější neutralizovat klasické mechanismy kontroly vládnutí. V této souvislosti americký politolog rozebírá snahy o zpolitizování údajně nestranných soudů, mezi nimi zejména nejvyššího soudu, ale také proměnu novinářů hlavního proudu v obyčejné propagandisty, vyloženě služební charakter vrstvy intelligence a způsoby, jak politicky vyřídít opozici a vůbec jakékoliv projevy nesouhlasu.

Velká média vlastněná zpravidla vlivnými koncerny zaměstnávají novináře, kteří jsou naučeni nerozlišovat mezi žurnalismem a provládním aktivismem. Tito lidé zcela spontánně hájí poměry, kterých jsou zároveň produktem i uživatelem. Jak v této souvislosti nevzpomenout výrok Pierra Bourdieu, podle něhož televize zakrývá svět způsobem, kterým ho ukazuje. Ostatní média hlavního proudu to odkoukala od ní. Pluralita médií, která ovšem sdělují všechna v podstatě totéž, má za následek všudypřítomnost propagandy, což vede paradoxně mnohé lidi k přesvědčení, že propaganda neexistuje. V plynulém proudu seriózně se tvářících polopravd i vyloženě arogantních lží dochází postupně ke ztrátě společenské paměti. Rozhled veřejnosti je redukován na zde a nyní, zbytek tone v kolektivním zapomnění. Když je vytváření mínění takto kontrolováno, stává se svoboda názorů pro moc nerizikovou.

Systém řízené demokracie si vytváří svou vrstvu loajální intelligence. Tito lidé prodávají svá expertní stanoviska za přístup ke státním grantům a dotacím a za přízeň soukromých nadací. Vybraní univerzitní profesori se těmito cestami dostanou i k poměrně velkým penězům. Protežovaný vědec se tak může proměnit v renomovaného manipulátora ve službách podnikatelů a státní moci. Wolin k tomu na základě amerických zkušeností poznamenává, že tito příslušníci intelligence si zpravidla touží zajistit vyšší status tím, že se tulí k politikům a generálům. Zůstává samozřejmě trocha místa i pro kritické intelektuály, ale to jen za podmínky, že píší a hovoří způsobem, který je pro velkou část populace nesrozumitelný. Velké úcty požívají salónní intelektuálové zapáleně diskutující o podružnostech, které systém ani v nejmenším neohrožují.

Tím se dostáváme ke způsobům, jimiž se v řízené demokracii přistupuje k opozici. Politici u moci tolerují nesouhlas, pokud ani okrajově neohrožuje jejich postavení. Politická opozice není likvidována, může si zcela svobodně vybrat mezi dvěma možnostmi. Jestliže dává záruky, že se v případě svého zvolení bude chovat stejně jako ti, kdo dosud vládnou, bývá tolerována. Její zásluhou jsou bezmocné vrstvy posilovány v iluzi, že jejich zájmy přece jen někdo hájí. Pokud by naopak opozice chtěla představit alternativu k řízené demokracii a dožadovala se demokracie autentičtější, je prohlášena za hrozbu demokracie jako takové. Ve spolupráci s médii učiní vládnoucí strana či strany z takové opozice projev extremismu, hrozbu pro naše nejvyšší hodnoty, pátou kolonu usilující o rozklad země v cizím zájmu. Naprostou samozřejmostí bývá mediální cenzura občanských protestů. Jak v této souvislosti konstatuje americký politolog: *„Stabilita systému není udržována díky hodnotám, které by všechny spojovaly, ale kvůli korupci, kterou všichni provozují.“*

Je-li společnost názorově rozštěpena a jsou-li pečlivě neutralizovány mechanismy kontroly vládnutí, lze přistoupit k volbám. Volby jsou svátkem řízené demokracie za předpokladu, že volič nemá možnost změnit politiku. Za tímto účelem se s voliči pracuje v rámci předvolebních kampaní. Cílem je vytvořit vypočitatelného konzumenta voleb. Kvůli tomu jsou volební kampaně financovány lobbisty a mínění občanů usměrňováno experty podle metod používaných v reklamě. Strany mezi sebou stále méně soupeří obsahem volebních programů a stále více množstvím a kvalitou najatých expertů na usměrňování mínění. Vzorný demokratický volič je výtvořem veřejného mínění, strategií výzkumů mínění a mediální předvolební reklamy. Nemalou část občanů tyto praktiky odrazují. Mají pocit marnosti, k volbám nechodí, stávají se apatičtí, politiku považují za špinavou věc a již ze zásady politikům nevěří. Pro řízenou demokracii je tento postoj dobrodiním, mimořádně ji to posiluje a utvrzuje politiky v pocitu, že si mohou zcela beztrestně dovolit prostě cokoliv.

Tolik analýza Sheldona Wolina. Dodát lze snad jen to, že americký politolog přece jen postrádá trochu fantazie. Vůbec ho nenapadlo, že otrávené a znechucené domácí voliče lze snadno nahradit

voliči žijícími v cizině. Díky korespondenční volbě se svátek demokracie promění ve velkolepou oslavu definitivního vítězství demokracie nad vládou lidu.

ZDROJ: E-republika

AUTOR: Jan Keller